

Bayrisches Landesamt für Statistik und Datenverarbeitung, <https://www.statistikdaten.bayern.de/gene-sis/online/online;jsessionid=FBFA46877590A2C09DAD99AD909284D9?operation=abrufabelleBearbeiten&levelindex=2&levelid=1257327477888&auswahloperation=abrufabelleAuspraegungAuswaehlen&auswahlverzeichnis=ordnungsstruktur&auswahlziel=werteabruf&nummer=11&variable=2&name=KREISE&werteabruf=Werteabruf>, 3. 11. 2009.

Bayrisches Landesportal, <http://www.bayern.de/Geschichte-.364/index.htm>, 14. 9. 2009. <http://www.bayern.de/Regierungsbezirke-Landkreise-und-Kommunen-.431.htm>, 15. 9. 2009, <http://www.bayern.de/Verfassung-.451/index.htm>, 15. 8. 2009.

Deutscher Landkreistag, <http://www.kreise.de/landkreistag/auswahl-dlt.htm>, 5. 7. 2009. Haus der Bayrischen Geschichte, <http://www.hdbg.de/gemeinden2/>, 3. 9. 2009.

Landesdirektion Dresden, <http://www.rp-dresden.de/index.asp>, 12. 6. 2009.

Landesportal Baden-Württemberg, <http://www.baden-wuerttemberg.de/de/Geschichte/85751.html>, 9. 8. 2009.

Regierung der Oberpfalz, <http://www.regierung.oberpfalz.bayern.de/>, 9. 9. 2008.

Regierung von Niederbayern, <http://www.regierung.niederbayern.bayern.de/>, 9. 9. 2008.

Regierung von Schwaben, <http://www.regierung.schwaben.bayern.de/wiruebun/Staatsaufbau.php?P-FAD=/index.php:/index4.php>, 9. 9. 2009.

Regierung von Unterfranken, http://www.regierung.unterfranken.bayern.de/unsere_aufgaben/uebersicht.html, 7. 9. 2009.

Statistisches Bundesamt Deutschland, http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Content/Statistiken/Regionales/Gemeindeverzeichnis/Administrativ/Archiv/EGKGemeinde/31122006__08__Gemeinden__Einwohnergroessenklassen.psml, 21. 6. 2009.

Verband der bayerischen Bezirke, <http://www.bay-bezirke.de/>, 12. 7. 2009.

Wahlen, Wahlrecht und Wahlsysteme, <http://www.wahlrecht.de/kommunal/index.htm>, 9. 6. 2008.

Rüdiger Kipke

Německo na cestě k integrační společnosti. Poznámky k obtížnému procesu¹

Německo – přistěhovalecká země

Spolková republika Německo se v posledních desetiletích stala jedním z přednostních cílů migrantů² pocházejících z velmi odlišných kulturních tradic. V tomto duchu hovoříme o transnacionálních migrantech, kteří se v zemi usazují na delší dobu a jako přistěhovalecká menšina si ponechávají vlastní etnickou, jazykovou a kulturní identitu uvnitř autochtonní společnosti. V první řadě se přitom jedná o pracovní migranty s nebo bez rodiny, následně také o uprchlíky a osoby, jimž byl poskytnut politický azyl. Do této skupiny tedy nenáleží tzv. „pendlující migranti“, tedy pracovní migranti zejména ze zemí ležících na východní hranici Německa, kteří do země přicházejí na kratší čas – i vícekrát za rok – ale vracejí se zpět do domovské země.

Další skupinou migrantů jsou tzv. vysídlenci, resp. pozdní vysídlenci se svými příbuznými. Jedná se o osoby německého původu, které se do Německa stěhují ze zemí východní Evropy, resp. sovětského bloku od 50. let 20. století (po ukončení poválečného

1) Z němčiny přeložil Ladislav Cabada.

2) V Německu/němčině rozlišujeme mezi migranty (Zuwanderern) a přistěhovalcí, přičemž druhý termín (Einwanderer) omezuje na klasické přistěhovalecké země typu Kanady, Austrálie a USA.

vyhánění a nuceného vysídlování Němců). Přistěhovalectví těchto lidí je státem politiky ukotveno – jedná se o osoby postižené v bývalé vlasti „tlakem vyhánění“ či perzekucí kvůli jejich etnické/jazykové příslušnosti. (Pozdním) vysídlencům je přiznáno právo na německé občanství. Jejich příbuzní, kteří nejsou německého původu, jsou rovněž akceptováni jako občané, ačkoli příslušná opatření byla v poslední době zpřísněna. V posledních letech – i kvůli zmíněnému zpřísnění podmínek – příliv vysídlenců do Německa výrazně poklesl. Počet vysídlenců přijatých ze strany SRN od roku 1950 se blíží 4,5 milionu osob, z nichž v současnosti cca 4,1 milionu žije v Německu (srov. Bundesministerium des Innern 2008: 55). Mezi všemi přistěhovalci disponují (pozdní) vysídlenci nejvýraznějším souzněním s kulturním prostředím Německa, nicméně i oni často žijí v nové vlasti jako „cizí“ Němci, jsou vystaveni společenské izolaci nebo dokonce diskriminaci.

Dějiny pracovní migrace do poválečného Německa začínají již v polovině 50. let. Nedostatek pracovních sil v hospodářsky prosperujícím západním Německu si v přibývajícím míře vynucoval verbování „gastarbeiterů“. Na základě smluvních vztahů s Itálií, Španělskem, Řeckem a následně v roce 1961 Tureckem přicházeli občané těchto států do Německa, následováni později dalšími národnostmi. Zpočátku nikdo nepočítal s tím, že by tito pracovníci mohli v zemi zůstat trvale, počítalo se spíše s jejich permanentní fluktuací – měli v Německu pracovat po určitou dobu a následně být nahrazeni svými krajany. Plánovaná rotace se nicméně hospodářsky nevyplácela (zaškolování apod.) a proto mnozí pracovní migranti v zemi zůstali. Pokud se vraceli do země původu, bylo to z jejich osobního rozhodnutí.

S počínající strukturálně podmíněnou masovou nezaměstnaností v západním Německu bylo v roce 1973 přijato rozhodnutí o zastavení nábory pracovníků ze zemí ležících mimo Evropské společenství (ES). „Gastarbeiteri“, kteří v zemi zůstali, se nicméně společně se svými rodinami nadále usídlovali. Rodily se jim děti, které nastupovaly do německých školek a škol a – s rozdílnými výsledky – učily se německý jazyk. V 90. letech, po skončení konfliktu Východ-Západ a důsledkem válek na území bývalé Jugoslávie, se migrace ještě jednou výrazně zvýšila, zatímco v posledních letech trvale klesá. Příliv a odchod migrantů je dnes fakticky v rovnováze – můžeme hovořit o stabilizaci migračních procesů na nízké úrovni (srov. Bundesministerium des Innern 2008: 15).

Z 82,21 milionů obyvatel Německa v roce 2007 tvořili občané jiných států 7,25 milionů, to je 8,82%. Mezi nimi s odstupem největší skupinu tvořili občané Turecka (1,7 milionu), následováni migranty ze zemí bývalé Jugoslávie (930.000 osob), Itálie (530.000) a Polska (385.000) (srov. Bundesministerium des Innern 2008: 286nn). Přibližně 15 milionů obyvatel Německa, tj. téměř 20% celkové populace, má tzv. migrační his-

torii³, u osob pod 25 let je podíl ještě vyšší – přes 27% (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 32). Nelze přesně určit, kolik muslimů dnes v SRN žije, protože religiozita není statisticky přesně podchycena. Odhady hovoří o cca 3 milionech dominantně sunnitských muslimů, přičemž přibližně jedna třetina z nich může být považována za věřící (srov. Frerck 2007: 2 a 5).

Uvedená fakta jsou jasným podkladem pro opuštění tradiční představy, že v Německu existuje etnicky homogenní společnost, formovaná německými dějinami a jazykem, resp. kulturním dědictvím. SRN se stala přistěhovaleckou zemí a etnicko-kulturní skladba společnosti prošla výraznou proměnou. Tyto skutečnosti nemůžeme na ulicích velkoměst již dávno přehlédnout: ženy se šátky zakrývajícími na veřejnosti jejich hlavy, výstavbu měřit a v některých městech formování ghett, v nichž muslimští přistěhovalci vytvářejí svébytnou „paralelní společnost“ s vlastními pravidly a vlastní organizací. To vše je výrazem odlišné kultury a skutečnosti, že tito lidé si chtějí ponechat vlastní kulturní identitu.

Zatímco migranti z evropských zemí byli povětšinou „tiše“ integrováni, resp. se integrují, v soužití s muslimskými migranty se projevují rostoucí obtíže. Cizí kultura každodennosti a k tomu ještě mediální zprávy o vraždách ze cti, vynucených sňatcích, islámském terorismu apod. vedou někdy ke kolektivnímu odmítnutí muslimských spoluobytel a dokonce k obavám o zachování „křesťanského Západu“. K tomu je nutné připočítat, že Němci nejsou na bezprostřední kontakt s islámskou kulturou v žádném případě připraveni; islám v jejich zemi nemá dějiny. V minulosti sice probíhaly kontakty a konflikty s islámským světem, od 18. století dokonce existovaly přátelské vztahy mezi Pruskem/Německem a Osmanskou říší, ale tento svět zůstával vzdálený a neznámý.

Většina Němců dnes přistěhovalectví s ohledem na dramatický pokles porodnosti v jejich zemi a/nebo obavu z hospodářského a sociálního poklesu akceptuje, na druhé straně se mnozí obávají tlaku na vlastní pracovní místa ze strany migrantů. A vedle toho existují kulturní obavy; očividnými jsou např. v případě vysoké intelektuální pozornosti věnované knize Samuela Huntingtona o střetu kultur/civilizací, ale lze je dokumentovat i na každodenních konfliktech, např. neshodách kvůli výstavbě mešity v Kolíně nad Rýnem. Tato otázka budí vášně: Jak vysoký má být kostel, jak vysoký může být minaret? Odpověď „lidu“ je jasná: V žádném případě vyšší na kolínský Dóm!

3) Podle úřední definice má osoba migrační historii, pokud (1.) není narozena na území dnešní SRN a přistěhovala se po roce 1950 a/nebo (2.) není osobou s německým občanstvím. Specifickou kategorií jsou (3.) Němci, jejichž rodič patří do první či druhé jmenované skupiny (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 12).

Multikulturalita vs. „německá vůdčí kultura“

„Žijeme v multikulturní společnosti“, shodli se představitelé katolické církve a evangelických církví v Německu na podzim roku 1980 u příležitosti „Dne zahraničních spoluobčanů“. Tím byl do diskursu uveden termín, jehož kořeny nacházíme v Kanadě, tradičně multietnické přistěhovalce zemi, jenž ale pro evropské prostředí stěží může být jasným orientačním kritériem. Jako multikulturalismus je v Kanadě od počátku 70. let označována politika ochrany jazykové a kulturní identity nativních obyvatel a rozličných skupin přistěhovalců.

Církevní poselství mělo polarizující efekt a vyvolalo permanentní společensko-politickou a sociálně-vědní debatu, která byla později kvůli pádu Berlínské zdi a německému znovusjednocení, stejně jako následným hospodářským a sociálními problémy ve východním Německu zatlačena do pozadí. V levicovém a liberálním táboře byl model multikulturní společnosti v jádru akceptován a mnohdy i vítán jako podnět ke společenské pluralitě. V národně a konzervativně orientovaných kruzích byl naopak chápán jako hrozba pro vlastní kulturní identitu a celospolečenskou jednotu a principiálně odmítnut. Z těchto kruhů pochází koncept „německé vůdčí kultury“, který svého času upoutal výraznou pozornost politické veřejnosti

V říjnu 2000 představil koncept „německé vůdčí kultury“ tehdejší předseda křesťansko-demokratické frakce ve Spolkovém sněmu Friedrich Merz. „Německá vůdčí kultura“ měla být tmelícím hodnotovým měřítkem a měřítkem chování pro všechny obyvatele země bez ohledu na jejich původ. Již samotný pojem musel narazit na výrazný odpor, protože sugeroval představu, že by státní autorita mohla vynucovat způsoby chování, tvorbu a aplikaci hodnot a obecně mravů. Merz nebyl prvním, kdo hovořil o vůdčí kultuře, ale jeho příspěvek byl zaznamenán právě kvůli jeho politické pozici a proto vyvolal výraznou veřejnou debatu. Již dříve se k otázce vůdčí kultury vyjádřil v Německu působící politolog syrského původu Bassam Tibi; jeho příspěvky, původně určené pouze odborným kruhům, nyní získaly široké publikum. Tibi použil pojem v evropském kontextu: podle jeho názoru musí jak pro autochtonní obyvatelstvo, tak pro imigranty platit principy evropské vůdčí kultury: primát rozumu nad religiozitou, uznání individuálních lidských práv, sekulární demokracie, pluralita a vzájemná tolerance (srov. Tibi 2001: 26).

Nejdříve nebylo jasné, co si vlastně Merz pod pojmem německá vůdčí kultura představuje. V pozdějších precizacích svého konceptu označil za nejvýraznější projev hodnotové orientace země a tedy část německé kulturní identity ústavu, která je nese na myšlenkami o vůli lidu, právu na svobodu a obranu proti státu, ale také myšlenkou občanských povinností, a která umožnila vytvoření německé společnosti. Tato ústava zavazuje jak autochtonní občany, tak imigranty. Merz zdůraznil dosaženou rovnoprávnost žen ve společnosti, která musí být akceptována všemi bez ohledu na kulturní tradici. Soužití různých kultur je nemožné tam, kde není zachován minimální konsensus

s ohledem na svobodu, lidskou důstojnost a rovnoprávnost. Následně ke společnému kulturnímu základu přiřadil německý jazyk, kterým musí hovořit – a rozumět mu – všichni členové společnosti (srov. Merz 2004: 151nn).

Svým prohlášením Merz rozčaroval mnohé ze svých politických přátel, kteří za termínem „německá vůdčí kultura“ hledali něco více. Proto se o slovo přihlásili i mnozí další z národně a konzervativně orientovaného tábora a „rozpracovali“ Merzův koncept. Podle radikálnějších z nich je nevyhnutelné pro všechny členy společnosti na základě kulturního dědictví Němců vynutit společný fundament založený na etických principech a praktickém chování (srov. Isensee 2006: 21). Jörg Schönbohm, výrazný křesťansko-demokratický politik, debatu vypointoval: Základem společného života s migranty musí být německá kultura, „tak jak se rozvinula od dob Oty Velikého do současnosti“ (srov. Schönbohm 1999).

„Německá vůdčí kultura“ v kontextu „normalizace“

Národní dimenze vzývaná Merzem ztratila po druhé světové válce mnoho ze svého významu (spolu)tvůrce německé identity s ohledem na zločiny národně-socialistického režimu a rovněž hořkou materiální nouzi zasahující velkou část společnosti. Udržet a ochránit pocit národní jednoty bylo těžké i kvůli rozdělení země. Mnozí, především mladí obyvatelé Německa jako náhradní identitu pěstovali identitu evropskou. To, co západoněmeckou společnost po národním socialismu udrželo pohromadě, byl především úspěch hospodářského projektu, společnosti blahobytu a sociálního partnerství. Obrat k národu a národním hodnotám nicméně není žádnou novinkou. Již před znovusjednocením Německa se národně a konzervativně orientované kruhy snažily obnovit a „normalizovat“ sebevědomí německého národa. Koncept „německé vůdčí kultury“ tak může být nahlížen i skrze tuto tradici (srov. Pautz 2005: 41).

Např. na podzim 1982 se křesťansko-demokratický kancléř Helmut Kohl v rámci svého politického programu pokusil symbolickými akty učinit „duchovně-morální převrat“ a narýsovat jakousi tlustou čáru za moderními německými dějinami. V mezinárodním prostředí byla zaznamenána společná návštěva Kohla a amerického prezidenta Reagana na vojenském hřbitově v blízkosti německého Bitburgu, kde vedle amerických vojáků leží pochováni i vojáci jednotek Waffen-SS. Jasným vrcholem procesu však byla tzv. debata historiků (*Historikerstreit*) v SRN, která začala v polovině 80. let. Renomovaný historik Ernst Nolte položil otázku: „Vykonal národní socialismus, vykonal Hitler „asiatský“ čin pouze proto, že se považovali za potenciální nebo skutečné oběti „asiatského“ činu? Neexistovalo „Souostroví GULAG“ před Osvětimí?“ Národně-socialistické Německo by mělo být vyřazeno z izolace, říká Nolte, „musí být vztaženo k ruské revoluci jako svému nejdůležitějšímu předpokladu“ (srov. Augstein 1987: 45, 33). Nolte získal významnou podporu v národních a konzervativních kruzích. Jako „příkladnou“

označil jeho pozici jeden z jeho kolegů, protože má zásluhu na tom, že dějiny Třetí říše nebudou chápány jako „zjevně jedinečné“ a ničivá potence nacistického světonázoru a režimu bude zařazena do celkově totalitního vývoje své doby (srov. Augstein 1987: 68). Historická relativizace národně-sociálního režimu, proti níž vystoupili filosof Jürgen Habermas a mnozí další, měla sloužit požadavku národního sebevědomí. Nacistické zločiny byly začleněny do kauzálních vztahů a tím učiněny pochopitelnými. Západní Němci měli vědět, že nyní žijí ve zcela běžné společnosti a zcela normálním státu. Znovusjednocení Německa v říjnu 1990, jež bylo jakousi kvazi-mírovou dohodou vítězů druhé světové války, tomuto zjištění dalo novou hnací sílu.

Právní řád a kulturní tradice

Je zcela neoddiskutovatelné, že německý právní řád je společným základem pro všechny členy německé společnosti; jeho uznání je rozhodujícím měřítkem pro integraci imigrantů v moderní pluralitní společnosti (srov. Oberndörfer 2001: 29nn). Všechny světonázorové, hodnotové, religiozní apod. otázky jsou tímto právním řádem přenechány vůli jedince. Spolková ústava garantuje základní právo na svobodné rozhodnutí jedince v rámci právního řádu, nezávisle na místě původu a státní příslušnosti. Musíme proto odporovat Schönbohmovi a jeho podporovatelům, kteří svými postoji opustili půdu této ústavy. Stát zůstává v otázkách kulturního vývoje jedince principiálně neutrální. Pouze ve zvláštních případech může zaujmout postoj, jako např. v otázce vzdělávání dětí: veřejná škola je křesťansky orientovaná, přičemž křesťanství je chápáno jako kulturní, formativní a vzdělávací – v rámci výuky nejde o poznání pravé víry.

Konsensus ohledně všeobecné závaznosti práva vychází z toho, že právní normy jsou pouze kulturně-neutrálním a abstraktním právním úkonem (srov. Löffler 2006: 17). Tím zůstává mimo pozornost skutečnost, že právní řád je produktem kulturních předsudků. Obraz člověka v západních ústavách a pojetí centrálních pojmů jako stát, demokracie a právní stát vyrůstají ze západních kulturních základů. Na Západě došlo po dlouhých konfliktech k rozchodu politické a náboženské sféry, srovnatelný proces však neproběhl v islámském světě, kde nezaznamenáváme ani renesanci, ani osvícenství. Pro věřícího muslima představuje Korán vlastní sféru života, která zakládá vše ostatní; společnost bez náboženských hodnot je pro něj stěží představitelná.

Potenciální konflikt mezi západním – zde německým – právním řádem a cizí kulturní tradicí fakticky není tematizován. Nabízí se přitom otázka kompatibility základních konceptů řádu a následně otázka po možných konfliktních potenciálech. Jak dalece jsou právní představy vyrůstající z islámské kultury v rozporu s německým právním řádem? Na základě několika příkladů se pokusíme tuto problematiku přiblížit.

Již v prvním článku spolkové ústavy garantovaná lidská důstojnost je považována za nejvyšší právní hodnotu. Má své specifické postavení v reakci na zkušenosti

s národně-socialistickou diktaturou. Normativní obsah lidské důstojnosti je výrazně odvozen z dvoumiléniové historie Západu. Klíčový význam mají dva prvky – křesťanská představa člověka stvořeného podle obrazu božího na jedné straně, na druhé pak potence člověka k vlastnímu rozhodování. Důležité jsou rovněž vlivy stoické filosofie, scholastický pojem člověka jako subjektu a postulát mravní autonomie jedince (srov. Herdegen 2005: 7nn). Z garance lidské důstojnosti vyvozujeme práva svobody a rovnosti jedince. Základní právo na svobodný rozvoj osobnosti, nejobsáhlejší a nejobecnější zahrnutí svobody v ústavě, předpokládá samostatně rozhodujícího člověka.

Islám nezná představu člověka stvořeného k obrazu božímu; pro něj je člověk (pouze) náhradník Boha, jeho činitel na zemi. V protikladu k západnímu pojetí jsou lidská práva podřízena božím zákonům; podobně tak činí i mnohé deklarace lidských práv pocházející od islámských učenců. Právo na sebeurčení ve smyslu západních ústav, právo individua k svobodnému a zodpovědnému využití vlastních možností, je východiskem, které v islámu nemá místo. Svoboda představuje v islámském pojetí podřízení člověka božímu slovu a božím zákonům, jedinci zůstává pouze volba mezi dobrým a špatným (srov. Steinbach 2002: 452fnn). Běžně jsou nastíněné rozdíly viditelné na právním postavení ženy. Zrovnoprávnění pohlaví není v islámském právním prostředí akceptováno; nesmíme však zapomenout, že mezi muslimy v Evropě i v některých islámských státech dnes často nacházíme i odlišnou praxi.

Na základě náboženských představ nemůže žena obsazovat veřejné posty; politická role či úřad soudce jsou jí tak zapovězeny. Tradiční islámské sňatkové a rodinné právo vychází z dominance muže, což je dokumentováno jeho fakticky absolutní právní mocí nad ženou (srov. Khoury; Hagemann; Heine, 1991: 251).

Předpoklady úspěšné integrace: vzdělání a vzdělávání

V ranné migrační fázi nebyla celková problematika integrace brána vážně, pozdější vývoj k integrační společnosti ponechal toto téma vlastnímu samspádnému vývoji. Multikulturní společnost se jako koncept přežila, jiné modely ovšem dosud neprošly akademickou debatou. Představy o tom, jak by měla vypadat moderní společnost, zůstávají velmi vágní, o čemž svědčí i jazyková nepřesnost některých příspěvků k problematice

integrace.⁴ Teprve v posledním období vzala politika svou tvůrčí úlohu v této otázce vážně. Úspěchy jsou nicméně velmi omezené a znatelné nedostatky nejsou s rozhodností odstraňovány.

Pokud po dlouhou dobu integrační politice dominovaly otázky formálního přístupu na trh práce (sociální práva, pobytové právo atd.), pak v posledním období bylo těžiště přeneseno na jinou rovinu. V popředí dnes stojí problematika integrace skrze získání znalosti německého jazyka, resp. vzdělání a profesní kvalifikaci (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 29). Konečně snad tedy směřujeme ke zjištění, že klíčem k úspěšné integraci jsou zaměstnání a příjem, které odpovídají moderní znalostní společnosti a profesní kvalifikaci. Možnosti uplatnění pro nízkovzdělané na klasickém trhu práce pro migranty a jejich příbuzné se zmenšují a proto stále méně slibují zajistit potřebné životní jistoty.

Je nesporné, že ke zvládnutí každodenního života jsou důležitým předpokladem dostatečné znalosti německého jazyka v mluvené i písemné podobě. Zvláštní pozornost politiků tak získaly děti z rodin imigrantů, jež mnohdy vykazují velké deficity ve znalostech němčiny. Jejich integrace a pozdější studijní úspěchy závisejí na tom, aby své jazykové kompetence získaly co nejdříve. Odpovídající kritéria dnes ustavují instituce každodenní péče (školky, školy apod.), kde jsou mnohé z těchto dětí poprvé systematicky konfrontovány s německým jazykem. Aby bylo jejich jazykové vzdělávání úspěšné, musí probíhat dlouhodobě a na všech stupních vzdělávacího systému se stejnou pozorností.

Nedostatečné úspěchy ve vzdělávání mladé generace imigrantů vyrůstající v Německu jsou důvodem k obavám. Mladá generace imigrantů jako celek disponuje jen relativně velmi slabou kvalifikací. Velká část z nich ukončí své vzdělávání již po absolvování základní školy, tedy nejnižšího edukačního stupně, či dokonce ještě dříve.⁵ Tento trend pokračuje i při profesním vzdělávání; mladá generace imigrantů má na základě špatného předchozího vzdělání daleko menší šance na profesní edukaci, navíc jsou uchazeči při rozhodování o jejich vzdělanostní či profesní perspektivě často konfrontováni s předsudky. Mnozí po základní škole nepokračují ve vzdělávání či své další vzdělávání

4) Ústřední pojmy integrace a asimilace jsou místy používány jako synonyma, jindy jsou jim přiřazovány nesprávné významy. Nabízí se rozumět integraci jako obecný pojem ve smyslu začlenění. Asimilace označuje proces kognitivního, emočního a participativního přizpůsobení se přijímající společnosti. V tomto procesu je oslabováno společné vědomí příslušnosti k odlišné/původní skupině a může se v konečném důsledku zcela ztratit (srov. Mintzel 1997: 176ff.).

5) V roce 2005 opustilo 17,5 % zahraničních školáků vzdělávací systém bez ukončeného základního vzdělání (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 43).

předčasně ukončí a nemají tak žádnou profesní perspektivu.⁶ Zpravidla si pak nacházejí místo jako nevzdělaná pracovní síla a jsou nadproporčně ohroženi nezaměstnaností (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 34ff).

Panuje všeobecná shoda na tom, že vylepšení vzdělávacích perspektiv mládeže s migračním původem je klíčovou otázkou budoucnosti; vzdělání a kvalifikace se staly klíčovým předpokladem pro dlouhodobý úspěch jejich společenské integrace (srov. Konsortium Bildungsberichterstattung 2006: 137). Řešení tohoto problému je naléhavé a nebude možné bez poskytnutí dalších finančních příspěvků zejména do oblasti jazykového vzdělávání. Musíme doufat, že nutné investice do budoucnosti nebudou odloženy či zmrazeny s odkazem na aktuální deficity veřejných rozpočtů.

Literatura:

AUGSTEIN, Rudolf (1987): „Historikerstreit“. Die Dokumentation der Kontroverse um die Einzigartigkeit der nationalsozialistischen Judenvernichtung, München, Zürich.

BUNDESMINISTERIUM des Innern (2008): Migrationsbericht des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge im Auftrag der Bundesregierung. Migrationsbericht 2007, Berlin.

Die Beauftragte der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration (Hrsg.) (2007): 7. Bericht der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration über die Lage der Ausländerinnen und Ausländer in Deutschland, Berlin.

FRERK, Carsten (2007): „Muslime“ in Deutschland. Eine Annäherung, http://fowid.de/fileadmin/textarchiv/Muslime_in_Deutschland__Carsten_Ferk___TA-2007-10.pdf.

HERDEGEN, Matthias (2005): Art. 1 Abs. 1, in: Maunz-Dürig (Hrsg.), Grundgesetz. Kommentar, München.

ISENSEE, Josef (2006): Leitkultur als Idee und politischer Begriff, in: Stiftung Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland (Hrsg.), Leitkultur. Vom Schlagwort zur Sache, Bonn, s. 20–32.

KHOURY, Adel Theodor; HAGEMANN, Ludwig; HEINE, Peter (1991): Islam – Lexikon. Ideen-Geschichte-Gestalten (Band 1), Freiburg.

Konsortium Bildungsberichterstattung (2006): Bildung in Deutschland. Ein indikatorengestützter Bericht mit einer Analyse zu Bildung und Migration, Bielefeld.

LÖFFLER, Berthold (2006): „Leitkultur“ im Fokus, in: Die politische Meinung, Heft 2, s. 14–18.

MERZ, Friedrich (2004): Nur wer sich ändert, wird bestehen. Vom Ende der Wohlstandsillusion – Kursbestimmung für unsere Zukunft, 2. Auflage, Freiburg.

MINTZEL, Alf (1997): Multikulturelle Gesellschaften in Europa und Nordamerika. Konzepte, Streitfragen, Analysen, Befunde, Passau.

6) Mezi mladými obyvateli Německa tureckého původu činil podíl těch, kteří nezískali profesní kvalifikaci, v roce 2005 celých 72 % (srov. Die Beauftragte der Bundesregierung 2007: 50, 229).

OBERNDÖRFER, Dieter (2001): Leitkultur und Berliner Republik. Die Hausordnung der multikulturellen Gesellschaft Deutschlands ist das Grundgesetz, Aus Politik und Zeitgeschichte, B 1-2/2001, Bonn.

PAUTZ, Hartwig (2005): The politics of identity in Germany: the *Leitkultur* debate, in: Race & Class, Band 46, Heft 4, S. 39-52.

SCHÖNBOHM, Jörg (1999): „Ich möchte, daß die innere Einheit vorangetrieben wird“, in: JUNGE FREIHEIT vom 26. 03. 1999.

STEINBACH, Udo (2002): Menschenbild, Menschenrechte und Demokratie in Europa und der Islamischen Welt – einige vergleichende Anmerkungen, in: BRUNNER, Rainer; GRONKE, Monika; LAUT, Jens Peter; REBSTOCK, Ulrich (Hrsg.), Islamstudien ohne Ende. Festschrift für Werner Ende zum 65. Geburtstag, Würzburg, S. 449-469.

TIBI, Bassam (2001): Leitkultur als Wertekonsens. Bilanz einer missglückten deutschen Debatte, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 1-2/2001, Bonn.

Peter Jurczek

Sasko-česká vysokoškolská iniciativa (STHI) – přeshraniční spolupráce Technické univerzity Chemnitz a Západočeské univerzity v Plzni.¹

Abstract:

The aim of the article is to present development and content of specific Czech-Saxonian cooperation at the university level. The Technical University in Chemnitz/Germany has been developed since the beginning of 1990s broad cooperation network with selected Czech universities with the University of West Bohemia in Pilsen at the first place. The cooperation in regional geography, social sciences, philology and other fields was institutionalised with the support of the European Union in Saxony-Czech University Center, later Saxony-Czech University Collegium and initiative, respectively.

Spolupráce mezi Technickou univerzitou Chemnitz (dále jen TU Chemnitz)² a Západočeskou univerzitou v Plzni (dále jen ZČU) se datuje již od 60. let 20. století. U technických oborů byla vždy čtenější. Po politickém převratu, resp. po „Sametové revoluci“, se orientace techniků přesunula zejména do západní Evropy nebo severní Ameriky. Místo toho začali humanitní vědci s intenzivní výměnou. Jednalo se zejména o humanisty jako

1) Z němčiny přeložila Miroslava Pitrová.

2) Chemnitz (Saská Kamenice) i další německá města budou ponechána v originále (pozn. překladatele).